

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

LOTYNŲ KALBOS IR ANTIKOS KULTŪROS DALYKO MOKYTOJŲ KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO PROGRAMA

Kontekstinių kalbos vartojimo užduočių kūrimas ir vertinimas pagal pasiekimų lygius

Renata Papšytė, VU Klasikinės filologijos katedra

Kalbos vartojimas

SAKYTINIO IR RAŠY TINIO TEKSTO
SUPRATIMAS

TEKSTO PRODUKAVIMAS ŽODŽIU
IR RAŠTU

SAKYTINIO IR RAŠYTINIO TEKSTO SUPRATIMAS

<i>Slenkstinis lygis</i>	<i>Patenkinamas lygis</i>	<i>Pagrindinis lygis</i>	<i>Aukštesnysis lygis</i>
Klausosi elementarių frazių ir atsako į kai kuriuos paprastus klausimus.	Klausosi elementaraus teksto ir atsako į kai kuriuos klausimus.	Aktyviai klausosi elementaraus teksto ir atsako į klausimus.	Aktyviai klausosi elementaraus teksto ir tinkamai atsako į visus klausimus.
Padedamas randa dalį reikiamos informacijos nurodytuose lotynų kalbos informacijos šaltiniuose.	Konsultuodamasis randa dalį reikiamos informacijos įvairiuose lotynų kalbos informacijos šaltiniuose.	Randa reikiamą informaciją įvairiuose lotynų kalbos informacijos šaltiniuose.	Savarankiškai randa reikiamą informaciją įvairiuose lotynų kalbos informacijos šaltiniuose ir tinkamai ją pritaiko.
Padedamas nagrinėja nesudėtingus lotyniškų Antikos ir LDK tekstus.	Konsultuodamasis nagrinėja ir iš dalies komentuoja nesudėtingus lotyniškų Antikos ir LDK tekstus.	Nagrinėja ir komentuoja nesudėtingus lotyniškų Antikos ir LDK tekstus.	Savarankiškai nagrinėja ir komentuoja nesudėtingus lotyniškų Antikos ir LDK tekstus, paaiškina jų sandarą ir gramatikos ypatybes.
Su žodynu padedamas verčia trumpo adaptuoto lotyniško teksto atskirus sakinius.	Su žodynu verčia trumpo adaptuoto lotyniško teksto dalį.	Tinkamai verčia trumpus adaptuotus lotyniškų tekstus.	Savarankiškai verčia trumpus adaptuotus lotyniškų tekstus, surasdamas tikslius lietuviškus leksinius ir sintaksinius atitikmenis.
Skaito ir atsakydamas į klausimus iš dalies interpretuoja lotyniškas sentencijas.	Skaito ir iš dalies interpretuoja lotyniškas sentencijas.	Raiškiai skaito ir interpretuoja lotyniškas sentencijas.	Raiškiai skaito ir interpretuoja lotyniškas sentencijas, paaiškindamas jų kontekstą ir vartojimą.
Padedamas taiko kai kurias klausymo ir teksto suvokimo strategijas.	Taiko kai kurias klausymo ir teksto suvokimo strategijas.	Tinkamai taiko klausymo ir teksto suvokimo strategijas.	Tinkamai ir tiksliai taiko klausymo ir teksto suvokimo strategijas.

TEKSTO PRODUKAVIMAS ŽODŽIU IR RAŠTU

<i>Slenkstinis lygis</i>	<i>Patenkinamas lygis</i>	<i>Pagrindinis lygis</i>	<i>Aukštesnysis lygis</i>
Tinkamai vartoja kai kurias elementarias mandagumo frazes.	Tinkamai vartoja dalį elementarių mandagumo frazių.	Tinkamai vartoja elementarias mandagumo frazes.	Tinkamai ir tikslingai vartoja visas nagrinėtas mandagumo frazes.
Pagal pavyzdį iš dalies pateikia trumpą asmeninę informaciją.	Konsultuodamasis iš dalies tinkamai pateikia trumpą asmeninę informaciją.	Tinkamai pateikia trumpą asmeninę informaciją.	Savarankiškai pateikia trumpą asmeninę informaciją vartodamas taisyklingas gramatines struktūras ir Programoje numatytą žodyną.
Padedamas formuluoja klausimus ir atsakymus.	Naudodamasis pagalbine medžiaga formuluoja klausimus ir atsakymus.	Formuluoja klausimus ir atsakymus.	Tinkamai formuluoja tikslingus klausimus ir atsakymus Programos numatytomis temomis.
Pagal pavyzdį kuria audiovizualinius tekstus ir (arba) pateiktis su užrašais.	Naudodamasis pagalbine medžiaga kuria audiovizualinius tekstus ir (arba) pateiktis su užrašais.	Kuria audiovizualinius tekstus ir (arba) pateiktis su užrašais.	Savarankiškai kuria audiovizualinius tekstus ir (arba) pateiktis su užrašais, tikslingai remdamasis turimu žodynu, gramatikos žiniomis, taikydamas tinkamas sąveikos strategijas.
Padedamas iš dalies taiko kalbėjimo ir rašymo strategijas.	Iš dalies tinkamai taiko kalbėjimo ir rašymo strategijas.	Tinkamai taiko kalbėjimo ir rašymo strategijas.	Tinkamai ir tikslingai taiko kalbėjimo ir rašymo strategijas.

KALBOS VARTOJIMO KONTEKSTAI

- **Skaitymas, teksto supratimas ir vertimas:** Mokomasi taisyklingai skaityti (tarti, kirčiuoti) ir versti trumpus adaptuotus lotyniškus tekstus, aiškintis antikines realijas. Skaitomi ir aptariami adaptuoti graikų mitologijos, romėnų kasdienio gyvenimo, Graikijos ir Romos istorijos ir kiti tekstai.
- **Lotyniškų sentencijų, posakių ir trumpinių vartojimas:** Mokomasi romėnų ir Naujųjų laikų autorių lotyniškų sentencijų bei posakių pagal išeitą gramatiką ir jų vartojimo įvairiuose kontekstuose. Sentencijomis įtvirtinamos gramatikos ir leksikos žinios. Per metus išmokstama apie 30–40 lotyniškų sentencijų ir posakių. Mokomasi visuotinai vartojamų lotyniškų posakių (bis, credo, in corpore, labora, lingua Franca, persona non grata, poeta laureatus, pro patria, silentium, septem artes liberales, aurea mediocritas, communis opinio, tabula rasa, terra incognita, deus ex machina ir kt.). Mokomasi suprasti ir perskaityti dažnai vartojamus trumpinius, atėjusius iš lotynų kalbos: CV (curriculum vitae), AD (anno Domini), a. m. (ante meridiem), etc. (et cetera), e. g. (exempli gratia), op. cit. (opus citatum), NB (nota bene) ir kt. įvairiuose tekstuose (žinutėje, laiške, sveikinime, rašinyje, užrašuose ir pan.).
- **Komunikavimo intencijų raiška:** Mokomasi suprasti ir tinkamai vartoti žodžiu ir raštu elementarius lotyniškus sakinius pagal programos temas: liepimą (canta, cantate, vide, videte, lege, legite, veni, venite, i, ite ir kt.), raginimą (vade mecum), sveikinimą(si) (salve, salvete, vale, valete ir kt.), linkėjimą (salutem dico, plurimos annos, valete et plaudite ir kt.), dėkojimą (gratias ago, gratias agimus, debeo tibi gratiam), prisistatymą (mihi nomen est X, Vilnae habito, Romae habitamus, discipulus, -a sum, Lit(h)uani sumus ir kt.). Mokomasi formuluoti klausimus (ubi es? quid agis? quid novi? quid boni? quod tibi nomen est? quo vadis? videsne? ir kt.) ir pateikti glaustus atsakymus. Mokomasi kurti trumpus audiovizualinius tekstus arba nedidelės apimties pateiktis su užrašais.
- **Lotyniškos kilmės tarptautinių žodžių vartojimas:** Mokomasi atpažinti lotyniškas tarptautinių žodžių šaknis, paaiškinti tų žodžių darybą ir tinkamai juos vartoti įvairiuose kontekstuose (akvariumas, cenzūra, cirkas, disciplina, eksportuoti, ekspozicija, elementarus, fabrikas, familiarus, feminizmas, filialas, imitacija, importuoti, inicialai, iniciatyva, instrumentas, kompiuteris, kempingas, konfliktas, kvadratas, laboratorija, lekcija, lektorius, lingvistika, literatūra, magistratas, medicina, migracija, nacionalinis, numeris, odiozinis, ornamentas, patronas, persona ir kt.). Mokomasi atpažinti su lotynų kalba susijusias dabarties realijas („Lego“, „Maxima“, „Volvo“ ir kt.).

NACIONALINĒ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

TEMA

Sententiae Latinae

1. Kuris iš šių posakių primena apie gyvenimo laikinumą?

- a) memento mori
- b) aut vincere, aut mori
- c) dulce et decōrum pro patria mori
- d) de nihilo nihil fit

2. Kuris iš šių posakių susijęs su antikinio teatro realijomis?

- a) persōna non grata
- b) alea iacta est
- c) lupus in fabula
- d) deus ex machina

3. Kuris iš šių posakių reiškia, kad *dirbi tuščią, nereikalingą darbą*?

- a) elephantum ex musca facis
- b) docendo discis
- c) delphīnum natāre doces
- d) utile dulci misces

4. Kuris iš šių posakių reiškia „Saugokis, kad nekristum“ (apie greit aukštai iškilusius)?

a) caveant consules

b) cave ne cadas

c) cave canem

d) cave multos, si singulos non times

5. Kuris iš šių posakių apibūdina veiklų žmogų, gerą organizatorių?

- a) perpetuum mobile
- b) spiritus movens
- c) deus ex machina
- d) curriculum vitae

6. Kuris iš šių posakių įspėja saugotis šuns?

- a) memento mori
- b) carpe diem
- c) panem et circenses
- d) cave canem

7. Kuris iš šių posakių reiškia „visi drauge“?

- a) in vino veritas
- b) in aqua scribit
- c) in corpore
- d) in armis

8. Kuris iš šių posakių reiškia, kad kažkas daroma iš pareigos?

- a) ex officio**
- b) ex dono**
- c) ex voto**
- d) ex libris**

Ką reiškia Vilniaus Aušros vartų įrašas
Mater misericordiae, sub tuum praesidium
confugimus?

- a. Galestingoji Motina, po tavo stogu glaudžiamės.
- b. Gailestingumo Motina, po tavo stogu susibėgame.
- c. Gailestingoji Motina, bėgame pas tave.
- d. Gailestingumo Motina, bėgame gelbėtis tavo prieglobstin.

Ką reiškia įrašas vienos iš Vilniaus arkikatedros koplyčių altoriuje – *S. Casimire, ora pro nobis*?

- a. Sveikas, Kazimierai, užtark mus.
- b. Sveikas, Kazimierai, melskis už mus.
- c. Šventasis Kazimierai, melskis už mus.
- d. Šventasis Kazimierai, kalbėk vietoj mūsų.

**Ką reiškia Vilniaus Šv. Petro ir Povilo
bažnyčios įrašas *Regina Pacis funda nos in
pace*?**

**Įrašė slypi aliuzija į bažnyčios fundatoriaus
vardą. Koks tai vardas?**

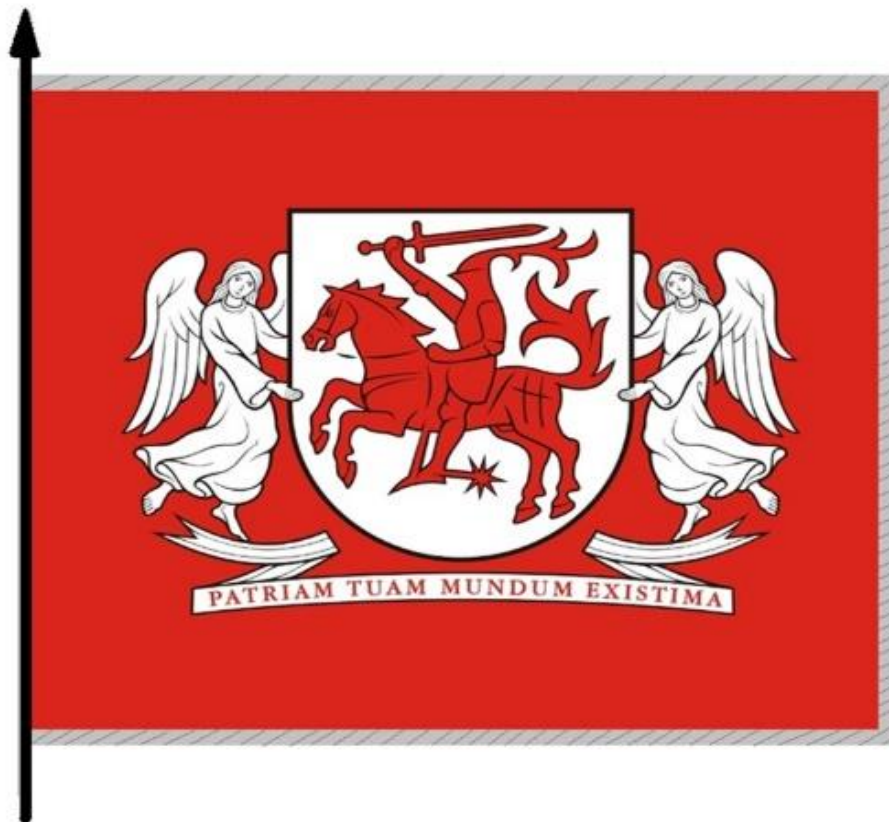
**Išverskite šūkį, įrašytą ant
Vilniaus universiteto
observatorijos sienos:
*hinc itur ad astra.***

Išverskite šūkį, įrašytą
Dzūkijos vėliavoje:
*Ex gente bellicosissima
populus laboriosus.*

Išverskite šūkį, įrašytą
Žemaitijos vėliavoje:
Patria una.

**Išverskite šūkį, įrašytą
Aukštaitijos vėliavoje:
*Patriam tuam mundum
existima.***

Kurie iš šių posakių priskiriami Julijui Cezariui?

- a) O tempora, o mores!
- b) Et tu, Brute, contra me!
- c) Vivere, Lucīli, militāre est.
- d) Arma virumque cano.
- e) Alea iacta est.
- f) Exēgi monumentum.
- g) Veni, vidi, vici.
- h) Homines historiārum ignāri semper sunt pueri.

Kam priklauso šie posakiai?

- a. O tempora, o mores!
- b. Et tu, Brute, contra me!
- c. Vivere, Lucili, militare est.
- d. Arma virumque cano.
- e. Alea iacta est.
- f. Exegi monumentum.
- g. Veni, vidi, vici.
- h. Homines historiarum ignari semper sunt pueri.

CEZARIS

HORACIJUS

VERGILIJUS

CICERONAS

SENEKA

Kam priklauso šie posakiai?

- a. O tempora, o mores!
- b. Et tu, Brute, contra me!
- c. Vivere, Lucili, militare est.
- d. Arma virumque cano.
- e. Alea iacta est.
- f. Exegi monumentum.
- g. Veni, vidi, vici.
- h. Homines historiarum ignari semper sunt pueri.

CEZARIS

HORACIJUS

VERGILIJUS

CICERONAS

SENEKA

Suraskite lietuviškose ištraukose posakius, kurių lotyniški originalai tapę garsiomis sentencijomis. Šalia nurodykite atitinkamus lotyniškus posakius ir jų autorius

LOTYNIŠKA SENTENCIJA	AUTORIUS, KŪRINIO PAVADINIMAS
Non omnis moriar. Mens sana in corpore sano. Equo ne credite, Teucri. Atque vivere, Lucili, militare est. De nihilo nihil fit. Miscere utile dulci.	Seneka, <i>Laiškai Lucilijui</i>; Horacijus, <i>Odės</i>; Horacijus, <i>Poezijos menas</i>; Lukrecijus, <i>Apie daiktų prigimtį</i>; Vergilijus, <i>Enėjidė</i>; Juvenalis, <i>Satyros</i>

CITATA	LOTYNIŠKA SENTENCIJA	AUTORIUS, KŪRINIO PAVADINIMAS
<p><u>Myliu ir nekenčiu</u> jos. Kodėl taip darau, tu paklausi. Aš nežinau, bet kančios draskantį skausmą jaučiu. (Vertė H. Zabulis)</p>	Odi et amo	Katulas, <i>Lyrika</i>
<p>Čia, stuobry, arba slapta uždaryti achajai, Ar pabūklą šį prieš mūsų sienas užtaisė, Kad, išžvalgę namus, įsiveržtų per viršų į miestą, Ar kitokia klasta, – <u>netikėkite, teukrai, tuo žirgu!</u> Kas ten bebūtų, bijau, net jei dovanas siūlo danajai. (Vertė A. Rukša)</p>	Equo ne credite, Teucri.	Vergilijus, <i>Enėjidė</i>
<p>Senių šimtai nepavykusį kūrinį plaka liežuviais. O moralų kandžių nepakenčia raitelių luomas. Laimi, kas moka <u>sujungt malonumą ir naudą</u> Taip, kad skaitytojas ir pasimokyt, ir džiaugtis galėtų. (Vertė E. Ulčinaite)</p>	Miscere utile dulci.	Horacijus, <i>Poezijos menas</i>
<p>Bet jei prašytum ko nors šventovėj aukodamas dešrą šventąją kiaulės baltos ar vidurius, – patariu melsti, kad <u>sveikame tavo kūne sveikas būtų ir protas.</u> Dvasios tvirtos paprašyk, kad mirties nebijotum, laikytum baigtį gyvenimo savo gėrybe, gamtos dovanota. (Vertė A. T. Bendoriūtė-Veličkienė)</p>	Mens sana in corpore sano.	Juvenalis, <i>Satyros</i>

CITATA	LOTYNIŠKA SENTENCIJA	AUTORIUS, KŪRINIO PAVADINIMAS
<p><u>O juk gyvenimas, Lucilijau, yra kova.</u> Tik tie, kuriuos blaško likimas, kurie kopia į stačiausias ir aukščiausias viršūnes ir leidžias į bedugnes, kurie atstato krūtinę pavojingiausiems išpuoliams, vadiname narsuoliais ir geriausiais kariais. (Vertė D. Dilytė)</p>	<p>Atque vivere, Lucili, militare est</p>	<p>Seneka, <i>Laiškai Lucilijui</i></p>
<p>O kai būsime mes įsitikinę, kad <u>atsirasti niekas iš nieko negali</u>, tad žymiai aiškiau įžiūrėsime tai, ko mes siekiame: daiktus kiekvienas iš kur atsirasti gali, ir kaip be pagalbos dievų daiktai pasidaro. (Vertė M. Račkauskas)</p>	<p>De nihilo nihil fit.</p>	<p>Lukrecijus, <i>Apie daiktų prigimtį</i></p>
<p>Sau paminklą baigiau – varį ir amžiną piramidžių aukštų dulksmą pranokstantį. Nei graužikas lietus, nei Akvilonai jo negalėtų sugriaut, nei nesuskaitoma metų srauto eilė ar vis skubą laikai. <u>Aš nemirsiu visai</u>, mano žymi dalis nelabosios išvengs; giriamas nuolatos, augsiu tol po mirties, kol Kapitolijun kops šventikas, tylia vedinas mergele. (Vertė H. Zabulis)</p>	<p>Non omnis moriar.</p>	<p>Horacijus, <i>Odės</i></p>

Vilniaus katedros varpinėje yra šeši varpai, nulieti ir sumontuoti Vokietijos meistrų 2002 m. Pagal tradiciją kiekvienas varpas turi vardą, simbolinį ženklą ir lotynišką įrašą. Ką reiškia tie įrašai? Suveskite poras.

Lotyniškas įrašas	Reikšmė
<i>Spes nostra firma</i>	Degu uolumu Viešpačiui
<i>Omni die dic Mariae</i>	Viešpats karaliavo nuo [kryžiaus] medžio
<i>Zelatus sum pro Deo</i>	Džiaukimės Viešpatyje
<i>Dominus regnavit a ligno</i>	Mūsų viltis tvirta
<i>Gaudeamus in Domino</i>	Kiekvieną dieną šlovinki Mariją
<i>Vince malum in bono</i>	Blogį nugalėk gerumu

Įrašykite šiuos lotyniškus posakius į sakinius.

in absentia, in medias res, ab ovo usque ad mala, post factum, cum laude, ab initio

1. Ilgai laukta žinia atėjo jau *post factum* (*po visko, pavėluotai*), kai nieko nebebuvo galima pakeisti.
2. Jis buvo puikus studentas ir baigė universitetą *cum laude* (*su pagyrimu*).
3. Kadangi didžioji klasės dalis nedalyvavo pamokoje, mokytojai teko viską aiškinti *ab initio* (*nuo pradžių, iš naujo*).
4. Homeras *Iliadoje* nepasakoja viso Trojos karo *ab ovo usque ad mala* (*nuo pradžios iki pabaigos*), bet iškart eina *in medias res* (*prie reikalo esmės*).
5. Jono tasyk nebuvo susirinkime, taigi jį išrinko klasės seniūnu *in absentia* (*nedalyvaujant*).